

27 Mayıs Döneminde İktidar ve Yerel Basın İlişkileri: Demokrat Türkiye Gazetesi (Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi)¹

Öğr. Gör. Dr. Ebru OKUTAN AKALIN

Harran Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Sinema-Televizyon Bölümü
ebruokutan@yahoo.com

Özet

Bu çalışma iktidar ve yerel basın ilişkilerini 27 Mayıs döneminde Şanlıurfa ilinde yayın yapan Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi örneği üzerinden tartışır. Kuruluşundan bir yıl sonra 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesiyle karşılaşan Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi'nin müdahaleyi bir yerel basın örneği olarak nasıl karşıladığı ve nasıl etkilendiği bu çalışmanın temel sorusunu oluşturur. Yöntemsel olarak çalışma gazetenin sahibi Ömer Okutan ile yapılan görüşmelere ve askeri iktidarın ülkenin idaresini Demokrat Türkiye Partisi hükümetinden aldığı 27 Mayıs 1960 tarihten itibaren bir yıllık gazete arşivinde yayınlanan haberlerin söylem analizine dayanır. Yapılan literatür araştırmasında 27 Mayıs döneminin yerel basına olan etkileri üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışma basın iktidar ilişkilerini bir yerel gazete örneği üzerinden tartışarak bu konuda bir açığı kapayabilecek olması ve yeni çalışmalara kaynaklık edebilmesi bakımından önem taşımaktadır. Çalışma yaygın basın düzeyinde liberal yönüyle ön plana çıkan 27 Mayıs döneminin yerel basın düzeyinde otoriter yönünün baskın olduğunu tartışır. Sonuçta bu dönemde haber dilinde temkinli bir yaklaşımın izlendiği, gazetenin içeriğinin değişerek iktidarın yayın organı haline geldiği ve yerel basının yerel işlevinin zayıfladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yerel Basın, 27 Mayıs Askeri Dönemi, Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi, Basın-İktidar İlişkileri

•••••

Makale geliş tarihi: 30.04.2019 • Makale kabul tarihi: 27.06.2019
Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi • © 2019 • 6 (1) • bahar/spring: 61-85

¹ Bu makale 2014 yılında Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, TV ve Sinema Anabilim Dalında Doç. Dr. Nazan Haydari Pakkan danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden yola çıkılarak yazılmıştır.

Relations Between Ruling and Local Press During the Period of May 27th: Demokrat Türkiye Newspaper (Şanlıurfa İçin Hizmet Newspaper)

Ebru OKUTAN AKALIN, Ph.D.

Lecturer

Harran University

Faculty of Fine Arts

Department of Cinema-Television

ebruokutan@yahoo.com

Abstract

This study discusses the relationship of the ruling power and local press through the example of the daily Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi during 27 May Period. Founded on 5 February 1959 with the name of Demokrat Türkiye (Democrat Turkey) and published non stop since then, Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi is Şanlıurfa's oldest daily in this respect. How the daily Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi facing the 27 May military coup one year after its start reacted against the coup as an example of local press and how it was influenced hold the main question of this study. It is based on the interviews with the owner of the daily, Ömer Okutan, and the discourse analysis of the newspaper news of the period in the framework of authority media theories. This study claims that the period of 27 May in spite of having liberal characteristics in the scale of general press was dominantly authoritarian in the scale of local press.

Keywords: Local Press, May 27th Military Period, Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Newspaper, the relationships of press-ruling power

•••••

Article arrival date: 30.04.2019 • Article acceptance date: 27.06.2019

Maltepe University Journal of Faculty of Communication • © 2019 • 6 (1) • bahar/spring: 61-85

Giriş

Demokrat Türkiye Gazetesi'nin (Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi) kurulduğu 1959 yılı Demokrat Parti iktidarının son yılıdır. O yıllar Demokrat Parti'nin basın üzerinde hem ekonomik hem de yasalar çerçevesinde yoğun baskılar kurduğu yıllardır. 1957 yılında gazete ve dergi kağıtlarının ithalinin yalnızca devlet eliyle yapılması uygulamasına geçilmiş 1958'de ise resmi ilan ve reklamların devlet tekelinden dağıtılmasına başlanmıştır (Girgin, 1997:37). Yine aynı dönemde Demokrat Parti (DP) iktidara muhalefet eden bir çok gazeteciyi yargılamış, muhalif gazeteler ise sık sık kapatma cezası ile karşı karşıya kalmıştır. DP bu tür uygulamalarla basının, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal kaos ortamını yansıtmasını engellemeye çalışmış, bu dönem "besleme basın" olarak tabir edilen, devletin örtülü ödenekle zenginleştirdiği yandaş bir basın da yaratılmıştır. Besleme basının hangi boyutlarda olduğu 27 Mayıs döneminde tüm belgeleriyle ortaya konmuştur (Koloğlu, 2013).

Muhalefet eden tüm gazetecilerin yargılandığı ve gazetelerin keyfi uygulamalarla kapatıldığı böyle bir ortamda gazete açma faaliyetine girişen İsa Okutan ile oğulları Ömer ve Nuri Okutan, gazete kağıdı almanın Demokrat Parti'ye yakın görünme ile mümkün olabildiği yönünde bir tavsiyeye uyarak gazetenin adını bir tercih değil "zorunluluk" olarak Demokrat Türkiye koymuşlardır. Ancak daha sonra bunun da parayla gazete kağıdı almalarına fayda etmeyeceğini görmüşlerdir. Adı bile özgürce konulamayan Demokrat Türkiye Gazetesi kuruluşunun üzerinden henüz bir yıl geçmişken ülke bir askeri müdahaleyle karşı karşıya kalmıştır.

27 Mayıs askeri müdahalesi nerdeyse tüm ülke basınının baskılardan boğulduğu ve bu durumdan çıkış arayışı içerisinde olduğu bir dönemde meydana gelmiştir. Bu sebeple basın, ülkenin ilk kez karşılaştığı askeri müdahaleye özgürlük ümitleriyle destek olmuştur. Dönemin yaygın (ulusal) basınında askeri müdahale sevinçle karşılanmış, Şanlıurfa'da yayınlanan Demokrat Türkiye Gazetesi'nde de durum pek farklı olmamıştır.

Bu çalışmada, 27 Mayıs döneminin yerel basın ile ilişkileri, 5 Şubat 1959 tarihinde Şanlıurfa merkezde kurulan ve o dönem adı Demokrat Türkiye olan, Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi örneklemini üzerinden, otoriter medya kuramı çerçevesinde tartışılmıştır. 27 Mayıs döneminin yaygın basın ile ilişkilerinin tartışıldığı akademik çalışmalar mevcuttur (Arıkan,1999; Öztürk, 2007; Tokmak, 2007). Ancak böyle bir çalışma bir yerel gazete örneği üzerinden ilk kez gerçekleştirilmiştir. Çalışma basın iktidar ilişkilerini bir yerel gazete örneği üzerinden tartışarak bu konuda bir açığı kapayabilecek olması bakımından önem taşımaktadır.

Şanlıurfa İçin Hizmet (Demokrat Türkiye) Gazetesi faaliyette bulunduğu süreçte tüm askeri müdahaleleri yaşamıştır. Gazetenin kuruluşundan bir yıl sonra gerçekleşen 27 Mayıs

1960 askeri müdahalesini, nasıl karşıladığı ve nasıl etkilendiği bu çalışmanın temel sorusu olmuştur. Çalışma makro ölçekte yaygın basın düzeyinde liberal yönüyle ön plana çıkan 27 Mayıs döneminin yerel basın düzeyinde otoriter yönünün baskın olduğunu göstermeyi amaçlar.

Bu çalışmada, kaynak kişilerle doğrudan görüşülmüş ve Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi'nin 1960-1961 yılları arşivleri taranmıştır. Görüşmeler kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Konu incelenirken söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada Ömer Okutan dışında o dönem gazetede yazı yazmış olan adı geçen kişilerin ve askerlerin vefat etmiş olması, tamamlanması mümkün olmayan bir eksikliklerdir. Ayrıca ne Şanlıurfa Valiliği arşivinde, ne de Şanlıurfa İl Halk Kütüphanesinde o döneme ait yerel dökümanlar bulunmadığından daha kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilememiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde yerel basın kavramı, tanımı, işlevi ve önemi üzerine literatürde var olan bilgiler aktarılmıştır.

İkinci bölümde, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan otoriter medya kuramı aktarılmıştır. İletişim araçlarının toplumsal ve siyasi süreçte oynadığı rol farklılaşmalarının temel nedeni, siyasal sistemdeki farklılıklardır. Bu rollerin içerisinde, iletişim araçlarının nasıl işlevi gerektirdiği konusundaki detayları gösteren ise normatif medya kuramlarıdır. Söz konusu normatif medya kuramları çerçevesinde bir ülkedeki iletişim araçlarının genel işleyişinin gözler önüne serebilmesinin yanı sıra; ülkedeki siyasal sistem içerisinde iletişim araçlarının nasıl bir işlev görebileceği ve yasal çerçevesinin ne olacağı sorularına cevap da bulunabilmektedir. Dünyadaki en önemli ve en yaygın kabul gören medya sistemleri sınıflandırması Siebert, Peterson ve Scharmm'ın "Four Theories of the Press" (Basının Dört Kuramı) adlı eserlerinde sunulmuştur (Işık, 2012: 12). Bu tartışma Siebert, Peterson ve Scharmm'ın ortaya koyduğu normatif medya kuramlarından birisi olan otoriter medya kuramı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Üçüncü bölümde, Demokrat Türkiye Partisi ve 27 Mayıs döneminde basın-iktidar ilişkileri aktarılmıştır.

Çalışmanın Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi başlıklı dördüncü bölümünde 5 Şubat 1959 tarihinde Şanlıurfa'da kurulmuş olan gazetenin kuruluşu ve gelişimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. 27 Mayıs döneminin yerel basınla ilişkileri Demokrat Türkiye (Şanlıurfa için Hizmet) Gazetesi üzerinden otoriter medya kuramları çerçevesinde tartışılmıştır. Bu bölümde, askeri müdahalenin yapıldığı günlerde gazete sayfalarına yansıyan haberlerden ve gazetenin sahibiyle yapılmış olan yüz yüze görüşmelerden faylanılmıştır. Sonuçta, yaygın basın açısından liberal uygulamalarıyla bilinen 27 Mayıs döneminin, yerel bir gazete olan Demokrat Türkiye(Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi örneğinden bakıldığında otoriter bir

basın rejimi izlediğini söylemek mümkün olmuştur. Gazetenin, askeri yönetimin Şanlıurfa'ya atadığı yerel yöneticilerin baskılarına maruz kaldığı ve yerel işlevini yitirme düzeyine geldiği görülmüştür.

Yerel Basın: Tanımı, İşlevi ve Önemi

Yerel basının anlamı üzerine yapılan tanımlara geçmeden önce kapsamı daha geniş olan yerel medyanın tanımını yapmak gerekmektedir. Genel olarak yerel medya kavramı, yerel düzeyde yayın yapan gazete, radyo ve televizyonları kapsamaktadır. Yerel basın kavramı ise daha çok gazeteleri işaret etmektedir ve bu gazetelerden "Anadolu Basını" ya da "Taşra Basını" olarak da söz edilmektedir (Atabek, 2005:169). Tanım olarak yerel gazeteler, genel olarak kasaba ve şehirlerdeki yerel haberlerin, sorunların veya konuların yer verildiği, belirli bir bölgede yayımlanan ve dağıtımı yapılan, dolayısıyla hedef kitlesi de yerel halk olan gazetelerdir (Atabek, 2005:63).

Yerel Basın; yurdun muhtelif yerlerinde, özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il, ilçe ve beldelerde, günlük , haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayınlanan, yayımlandıkları mahalin haber, havadis ve sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aksettirmeyi hedefleyen yazılı basın organlarıdır (Ünal, 1996:1068). Genel bir anlatımla yerel basın, sınırları dar ve tanımlanmış bir yörede, (kasaba, kent ya da bölge) yöre halkını bilgilendirmeye, eğitmeye, eğlendirmeye, böylece kamuoyunun serbestçe oluşmasına katkıda bulunmaya çaba gösteren kitle iletişim araçlarıdır (Girgin, 2001:160).

Geleneksel tanımlama ve adlandırma gereği, "dördüncü güç" olarak anılan medya, günümüz dünyasında tartışılmaz bir biçimde "birinci güç" haline gelmiştir (Gezgin, 2002:15). Toplumunu haberleriyle bilgilendiren basın; değişik kurumlar, kişi ve kişiliklerle birlikte, geleceğimizi sonuçlandıracak, formatlandırarak önemli mimarlardandır. Basının yereli, geneli veya büyüğü, küçüğü olmaz, basın, basındır (Sarı, 1998:131-134).

Çağın en önemli güçlerinden olan medya yerel düzeyde de aynı işlev ve öneme sahiptir. Gerek yaygın gerekse yerel basının temel işlevi, toplumları oluşturan bireyleri bilgilendirmek ve olan bitenden haberdar etmektir. İşte bu noktada yerel basın kısıtlı olanaklarıyla bilgiyi kamuya yansıtma görevini yerine getirmeye çalışmaktadır (Büyükbakkal, 2005: 83).

Bu gelişmeler çerçevesinde basın ister yerel ister bölgesel ister yaygın olsun, ortak işlev, görev ve sorumluluklar, gazetelerin nitelikleri ya da özellikleri nedeniyle göreceli olarak değerlendirilemez. Bu nedenle yerel gazetelerin görevleri ve sorumlulukları, en az yaygın basın kadar önemlidir (Girgin, 2009, s:236-237).

Girgin'e göre yerel basının işlevleri şöyle sıralanmıştır:

1-Devlet etkinliklerini ve hükümet icraatlarını duyurmak, 2-Yerel kamu hizmetlerinin duyurulmasına çaba göstermek, 3- Yerel düzeyde kamusal hizmet veren özel ve kamu kuruluşları ile buralarda çalışan görevlileri kamu adına denetlemek, 4-Belirli konularda kamuoyu oluşmasını sağlamak, 5-Yerel yönetimle yurttaşlar arasındaki iletişimin gelişmesine katkıda bulunmak 6-Yurttaşların kültür düzeylerinin yükselmesine katkı sağlamak, 7- Demokrasi kültürünün yerleşmesine ve gelişmesine yardımcı olmak (Büyükbakkal, 2005:83).

Basının işlevlerine bakıldığında yerel basının, özellikle demokrasinin işleyişi bakımından ne denli önemli olduğu göze çarpmaktadır. Yine yerel basının da kapsamı içinde olduğu yerel medya, yayınladığı haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlar, kentteki 24 saat kültürel ve sosyal etkinliklere ilişkin aktardığı bilgilerle, bireye 'yaşanan yer' duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır (Vural, 1996:1063).

İletişimciler yerel basını, otoritenin merkezden uzaklaşmasına ve insanı gözetken bir yapının yaratılmasına olanak sağlayan dinamik bir etmen olarak görmektedirler. Bu bağlamda yerel basın, özellikle gelişmekte olan ülkeler için çok önemlidir (Gezgin, 2007:177).

Gürelî'ye göre merkezileşmiş sermayenin elinde toplanan basın organları, çeşitli ilişkiler nedeniyle, zaman zaman halka gerçekleri tümüyle doğru ve dürüst biçimde yansıtamaz. Bu ise halkın gerçekleri öğrenme hakkını tehlikeye sokar. Bu nedenle çok sesliliğin korunması bakımından yerel basının önemi büyüktür. Yerel basın güçlü ve bağımsız olduğu zaman merkezi sermayeye karşı ve demokrasinin güvencesi olarak bir alternatif oluşturmaktadır (Gürelî, 1999:12).

Yerelde, yönetenlerle yönetilenler arasındaki iletişimi sağlayan yerel basındır. Gürelî yerel basının önemini şöyle ifade etmiştir; " yerel basın, basının işlevini, yani çok sesliliği ve yönetimini yerine getirirse, demokrasi sağlıklı işler" (Gürelî, 2007:174).

Gezgin'e göre yaşanan deneyimler, edinilen bilgiler, yerel basının işlevleri açısından ne denli gerekli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Yaygın basının hedef kitlesi ve alanı, bu görevi yerel basına göre daha genel boyutuyla işlemesini sağlar. Oysa yerel basın ulusal düzeyde konular hakkında bilgi aktarırken, özellikle üzerinde durduğu yerel sorunlar, olaylar konusunda ilgi yoğunlaşması yaratmaktadır. Örneğin Kurtuluş Savaşı sırasında, dönemin yerel gazeteleri mücadelenin başarıya ulaşmasında önemli bir görev üstlenmişlerdir. Yerel basının böylesi bir işlevselliği vardır (Gezgin, 2007:178).

Otoriter Medya Kuramı

Otoriter medya kuramı basın alanının ilk düzenlemelerine egemen olan bir medya kuramıdır. Basının, özel girişimcilerin mülkiyetinde olmasına karşın, siyasal erke ve yönetenlere bağımlı kılındığı monarşik sistemlerde geçerli olmuştur. Ancak, hükümet ve devlet otoritesi karşısında

basının yansız olmasının kural olarak beklendiği düzenleme biçimlerinden, baskıcı siyasal erkin doğrudan aracı olarak görüldüğü düzenlemelere kadar uzanan geniş bir kesit, bu kategori içerisinde düşünülebilir (Kaya, 1985:39).

Otoriter basın kuramının kökeni, modern matbaanın kullanılması ve onu izleyen süreçte basının ortaya çıktığı dönem olan 16. ve 17. yüzyıllara kadar gider. Söz konusu zaman diliminde, mutlak monarşilerin ve dinsel otoritelerin basın-yayın faaliyetleri konusundaki tutumu, otoriter kuramın veya basın rejiminin oluşmasında belirleyici olmuştur (Öztürk, 2007:8).

Tarihsel süreç içerisinde basına karşı uzun dönem uygulanan ve ortaçağda zirveye ulaşan otoriter kuramda, her türlü yetke-güç devletin başındaki kişinin şahsında toplanmıştır. Otoriter düşüncenin felsefi kaynaklarını oluşturan düşünsel temelleri Platon'dan, Machievelli ve Hobbes'e kadar uzanan politik düşünceye kadar dayanmaktadır (Siebert, Peterson ve Scharmm'dan aktaran; Işık, 2012:15).

Devlet adlı eserinde Eflatun, devletin ancak akıllı değerli ve nitelikli insanlar elinde güvenli olabileceğini savunmaktadır. Eflatun'a göre yöneticilerin halkın iyiliği ve çıkarları için tüm denetim araçlarını elinde tutması gerekmektedir ve gerekli hallerde şiiirlerin bile önceden denetlenebileceğini belirtmektedir (Işık, 2012: 15).

Otoriter kuramın düşünsel temellerinin atılmasında rol oynayan bir diğer düşünür de Nicolo Machiavelli'dir. Machievelli "Prens" adlı eserinde, hükümdarın devletin güvenliğini sağlamak ve varlığını sürdürmek için baskı ve zulüm de dahil olmak üzere her türlü ahlaki olmayan yollara bile başvurabileceğini söylemektedir. Zira ona göre devletin bekası ve güçlü olması herşeyden önemlidir. Machevelli'ye göre hükümdar, gerekli gördüğünde topluma bilgi vermeli, ancak tartışma yöntemlerini kendine zarar vermeyecek biçimde belirlemelidir. Machivelli'nin bu düşünce tarzının 19. Yüzyılda Alman ve İtalyan siyasetçiler üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür (Işık, 2012:16).

Otoriter kuramın temellerinin atılmasında önemi olan bir diğer düşünür Hobbes'tur. Ona göre insanlar doğal hallerinde birbirininin kurdudur. İnsan bu doğal yapısından doğan düzen arayışı nedeniyle güvenlik konusunda özgürlüğü bir üst kuruma devretmiştir. Böylece devlet olgusu ortaya çıkmıştır. Özellikle Hobbes'un düşüncesinin 17. yüzyılda otoriter anlayışlara kaynaklık ettiği iddia edilmektedir (Öztürk, 2007:9).

Felsefi temelleri çok eskiye dayanan otoriter medya kuramına göre yönetimin medyayı kontrol etme araçları çok çeşitlidir. Sıkı yasal düzenlemeler, üretimin devletçe kontrolü, mesleğe zorunlu davranış kuralları getirilmesi, vergi ve benzeri ekonomik yaptırımlar uygulanması, yazı işleri kadrosunun doğrudan hükümet tarafından atanması gibi araçlar

bunların en önemlileridir (Kaya, 1985:40). Ayrıca otoriter medya kuramına göre hükümet ve devlet otoritesinin bu kontrolü sağlaması yani sansür uygulamaları özellikle siyasal ve ideolojik konular söz konusu olduğu zaman meşru sayılır (Demir, 2007: 35).

Siyasal otoritenin, yayınlanmayan eserleri yayın öncesi denetlemesi anlamına gelen sansür, otoriter kuramda en çok başvurulan yöntem olarak görülmektedir. Dolayısıyla siyasi otorite kendi amaçlarını gerçekleştirmede basını kullanmayı "gaye vasıtayı meşru kılar" sözünden hareketle meşru bir hak olarak görmektedir (Işık, 2012:18).

Otoriter Medya Kuramı, felsefi temelleri çok eskilere dayanmasına karşın çeşitli sebeplerle günümüzde de uygulandığını gördüğümüz bir basın rejimidir. Üstelik, otoriter medya kuramının sadece otoriter siyasal sistemlerin uygulandığı ülkelerde olduğunu düşünmek yanıltıcıdır. Aksine bugün demokratik denilebilecek ülkelerde bile basına yönelik uygulamalarda otoriter medya kuramının ilkelerine göre hareket edildiği görülebilmektedir. Ortaya atıldığı günden, bugüne kadar etkilerini sürdüren "Otoriter Medya Kuramı"nın temel ilkeleri şöyle sıralanabilir;

1. Kitle iletişim araçları siyasal erke her zaman bağlı olmalıdır.
2. Kitle iletişim araçları egemen ya da yaygın ahlaksal ve siyasal değerlere karşı çıkmamalıdır.
3. Bu ilkelerin geçerliliğini sağlamak için öndenetim ve sansür uygulaması meşrudur ve haklıdır.
4. Otoriteye karşı kabul edilemez saldırılar, resmi politikalardan hoşgörülmecek sapmalar ve ahlak kurallarına uymama cezai sorumluluk gerektiren bir suçtur.
5. İletişim araçları üzerinde özel mülkiyet ancak bu koşullara uyma halinde kabul edilebilir (Kaya, 1985: 39).

27 Mayıs Döneminde Basın İktidar İlişkileri

27 Mayıs döneminin basın ile ilişkilerini anlamak için öncelikle askeri müdahale öncesi Demokrat Parti(DP) döneminin basın ile ilişkilerine nasıl olduğuna bakmak gerekmektedir. Böylece 27 Mayıs döneminin basın ile ilişkilerini şekillendiren şartları anlamak mümkün olabilir. Bu nedenle bu bölümde öncelikle Demokrat Parti döneminde daha sonra 27 Mayıs Döneminde basın iktidar ilişkileri aktarılmıştır.

Demokrat Parti Döneminde Basın İktidar İlişkileri

14 Mayıs 1950 seçimleriyle uzun yıllar tek parti olarak ülkeyi yöneten Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) seçim sonuçları ile yerini DP'ye bırakmıştır. Böylece 27 yıllık CHP iktidarı sona ermiş ve Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Ezici bir çoğunlukla iktidara gelen yeni hükümetin ilk işi basının sorunlarını çözmeye çalışmak olmuştur. Hükümet programları ve basına yaklaşımı oldukça ılımlı ve özgürlükçü olan Demokrat Parti'nin basına yönelik uygulamadaki en önemli ilk adımı 14 Temmuz'da "genel af" çıkararak bütün basın

suçlularını affetmesi ve 21 Temmuz'da Cumhuriyet tarihinin ilk basın yasası olan 1931 Matbuat Kanunu'nu yürürlükten kaldırmış olmasıdır (Tokmak, 1999:8). Yeni basın yasası ise 15 Temmuz 1950'de mecliste kabul edilerek 21 Temmuz'da yürürlüğe girmiştir (Topuz, 2013:193).

Türk basını demokratikleşme çabaları sayesinde biraz rahat nefes alabilmiştir. Basın özgürlüğü konusundaki vaatlerini yerine getirmeye çalışan Demokrat Parti'nin yasalaştırdığı "5680 sayılı Basın Kanunu" liberal bir kanundur. Sonunda beklenen olmuş 1931 kanunu ve sonraki değişikliklerle birlikte oluşan güdümlü basın yıkılmış ve hükümetin basın üzerindeki denetimi neredeyse ortadan kalkmıştır (Gezgin, 2004:10).

DP iktidarının ilk yılları için basının mutlu bir dönemi demek mümkündür. Kovuşturmaya uğrayan gazeteci hemen hemen hiç yoktur. Hükümetle gazeteciler arasında genellikle yakın ilişkiler kurulmuştur. Gazete sahipleriyle Başbakan Adnan Menderes arasında bir balayı dönemi yaşanmıştır. O yıllarda Ahmet Emin Yalman buna " Basının Altın Devri" demiştir (Topuz, 2012:193).

Demokrat Parti iktidarının ilk yılları basın alanında önemli olumlu yasal düzenlemelerin olduğu bir dönem olmuştur. Bugün kısaca Basın-İş Yasası olarak bilinen, "Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun" başlığını taşıyan 5953 sayılı yasa 20 Haziran 1952'de Adnan Menderes döneminde yürürlüğe konmuştur. 5680 sayılı yasa basın kuruluşlarına belli bir rahatlama getirirken, diğer yandan 5953 sayılı yasa da basın çalışanlarına özlük hakları açısından çeşitli kazanımlar sağlamıştır (Özgen, 2005:19).

Demokrat Parti ile basın arasında süren balayı ilk 1953'te, daha sonra ise Demokrat Parti'nin 1954 yılında çıkardığı bir kanun tasarısı ile sekteye uğramıştır. 1953 Temmuz'undan önce, sıfat ve hizmetlerinden dolayı bakanlara yapılan hakaretin takibi şikayete bağlıyken, artık savcının, bakanın oluru alarak re'sen takibine bırakılması kabul edilmiştir. Muhalefetteki basın, iktidarı, kaybetmekten korktuğu için, kendi durumunu kurtarmayı tasarlamak, iktidar yanlısı basın ise "ortalıktaki anarşik manzaraya son vermek" olarak değerlendirmiştir. Ancak, bu dönemde Demokrat Parti'nin ekonomik ve siyasal anlamda yeterli olmadığını gören basının muhalefetini arttırdığı görülmektedir (Bulunmaz, 2012:208).

Demokrat Parti'nin zaferiyle sonuçlanan 1954 seçimlerin ardından Parti kurucusu Cumhurbaşkanı Celal Bayar, bu zaferi kutladıkları yemekte ülkedeki anti demokratik ve özgürlükçü havanın muhalefet aleyhine sona erdirilmesi yönündeki görüşü şu sözleriyle dile getirmiştir;

"Millet CHP'nin Meclisteki milletvekillerinin sayısını daha da azaltıp bunu otuza indirmekle ne istediğini belirtmiştir. Artık bundan sonra ince demokrasiye paydos!" (Toker'den aktaran, Özgen, 1998: 169).

Yaşananlar basını yıpratmaya devam ederken DP durmamış ve 7 Haziran 1956'da basın özgürlüğünü kısıtlayan iki yeni yasa daha çıkarmıştır. 6733 sayılı kanuna göre sorumlu müdür, mevkute sahibi ve muhabir olmanın koşulları ağırlaştırılmıştır; basın yoluyla işlenen suçlardan dolayı ceza sorumluluğunun kapsamı genişletilmiş, cevap ve düzeltme yazılarının yayımlanması ağır koşullara bağlanmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri ve "neşir yoluyla veya radyo ile yahut toplantılarda işlenen bazı cürümler hakkındaki kanun, hükümlerinin tatbiki suretiyle mahkumiyet halinde, bir aydan üç aya kadar mevkutenin neşriyatının tatiline de karar verilir" fıkrası ile "neşriyeti tatil edilen mevkutenin sahip veya mesulleri tatil müddeti içerisinde başka bir adla mevkute çıkaramazlar" fıkrası eklenmiştir. Yine bu değişiklikle, haber çerçevesini aşan ve okuyunları etki altında bırakacak intihar olaylarını ve olaya ilişkin resimlerin yayımını yasaklayan 32. madde genişletilerek memleket ahlakını, aile düzenini bozacak veya cürüm işlemeye teşvik veya tahrik edecek şekilde heyecan uyandıracak ayrıntılı açıklama ile gerçek ya da hayali olayları hikaye ve tasvir etmek de yasaklanmıştır (Salihpaşaoğlu, 2007:142).

Ülkede 1950'li yılların ortalarından itibaren kendini göstermeye başlayan ekonomik sıkıntılar DP'ye olan güveni giderek azaltmıştır. Bilhassa gelirleri düşen ücretli kesimin DP'ye olan desteği iyice azalmıştır. Parti içinde bölünmeler yaşanmış basına yönelik çok ciddi baskı politikaları uygulanmıştır. 1957'de yapılan genel seçimler Demokrat Parti'nin kan kaybettiğini doğrular nitelikte sonuçlanmıştır. Demokrat Parti'nin oyu %47,9'a düşmüş ve 424 milletvekili elde edebilmiştir (Öztürk, 2007:42). Demokrat Parti bu dönem içerisinde basının üzerine bir yandan hukuki uygulamalarla gitmiş, diğer yandan ekonomik olarak yıpratmıştır. Demokrat Parti tek parti döneminde CHP'nin kendi tarafındaki gazetelere verdiği maddi desteğin aynısını iktidar yanlısı gazeteler için sürdürmeye başlamıştır.

26 Kasım 1957'de gazete ve dergi kağıtları ithalinin yalnızca devlet eliyle yapılması uygulamasına geçmiştir. 1958'de resmi ilan ve reklamların devlet tekeline dağıtılması uygulamasına geçilmiştir (Girgin, 1997:37). Eleştiri ya da haberleri hoşgörülmeleyen gazeteler böylece büyük engellemelerle karşılaşmıştır (Demir, 2007:161). Demokrat Parti döneminde, iktidardan yana yayın yapan ve bu sebeple örtülü ödenekten faydalanan gazetelere "Besleme Basın" denmiştir (Tokmakçioğlu, 2011:63). O dönem DP'nin gazeteleri susturma çabalarının altında özellikle ekonomi politikasındaki başarısızlığını gizleme eğilimi yatmıştır (Tokmakçioğlu, 2011:63).

1957 seçimlerinde oyları düşen DP iktidarının Hem muhalet partisi, hem öğrenci, hem de öğretim görevlileri ile arasında ciddi gerginlikler yaşanmıştır. Demokrat Parti kenara sıkışmış ve tüm bu yaşananların üzerine, basın da yapmış olduğu yayınlarla daha büyük sıkıntı içerisine düşmemek için yasaklar koymayı tercih etmiştir. Demokrat Parti'yi hiçbir şey yolundan alıkoyamamış ve bu baskı uygulamalarına Tahkikat Komisyonu denilen olağan üstü yetkilere sahip bir komisyonu kurmakla son noktayı koymuştur (Özgen, 1998:171).

DP, 18 Nisan 1960'ta 2274 sayılı " CHP ve bir kısım basının faaliyetlerini tahkike memur Meclis Tahkikat Komisyonu" kanununu çıkarmıştır. CHP buna anayasaya, demokrasiye ve hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz etmiştir. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü o gün mecliste askeri müdahelenin habercisi sayılan " Bu yolda devam ederseniz ben de sizi kurtaramam" dediği ünlü sözleri sarfetmiştir (Kabacalı, 1990:181).

Muhalefet ve basının tüm itirazlarına rağmen kurulan komisyonun yetkileri sınırsızdır. Hükümet bu yetkilerle istediği gazeteyi kapatabilecek istediği gazeteciyi hapse atabilecek güce sahiptir. Üstelik bunun için ne hakime ne de savcıya ihtiyaç duymaktadır. Özetle artık devlet demek Tahkikat Komisyonu demektir. Artık ülkede ne basın özgürlüğünden ne de muhalefetten söz etmek mümkündür. 28 Nisan'da Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasına ve komisyonun aldığı CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün meclisten uzaklaştırılması kararına bir tepki olarak İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci ve hocalar tarafından çeşitli protestolar gerçekleştirilmiştir (Şahhüseyinoğlu, 2005:93).

28 Nisan Olayları ve Kanlı Perşembe olarak da bilinen olayda Turan Emeksiz isimli bir öğrenci olay yerinden geçerken kaza kurşunuyla polis tarafından öldürülmüştür. Yaklaşık kırk kadar öğrenci yaralanmış ve İstanbul Üniversitesi Rektörü tartaklanmıştır. Henüz bu olayların yankıları dinmeden 19 Mayıs 'ta Harbiye öğrencileri ayaklanmıştır. Ülkede gerginlik gittikçe tırmanmış ve sonunda 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi gerçekleşmiştir. Askeri müdahale ilk etapta neredeyse tüm ülkede sevinçle karşılanmıştır. Bu sevincin ardında yatan nedenlere basın açısından bakıldığında, kaybedilen özgürlüklerin geri kazanımı ile ilgili umutların varlığı görülmektedir.

27 Mayıs Döneminde Basın İktidar İlişkileri

Demokrat Parti'nin son günlerinde ülkede yaşanan kaos ortamının ardından Orgeneral Cemal Gürsel Başkanlığında, 38 subaydan oluşan Milli Birlik Komitesi, 27 Mayıs sabahı birkaç saat içerisinde yönetime el koymuştur (Karpat, 2013: 190).

Ülkede askeri müdahale ilk olarak radyodan ; "Dikkat, dikkat; burası Türkiye Radyoları. Türk silahlı kuvvetleri yönetime el koymuştur" şeklinde anons edilmiştir. Parlamento kapatılmış Demokrat Parti yöneticileri ve politikaya bulaşmış üst düzey bürokratlar göz altına alınmaya başlanmıştır. Milli Birlik Komitesi iktidarı ele geçirmiştir. 27 Mayıs askeri müdahalesinin ertesi günü basında çıkan yazılar müdahaleyi yere göğe sığdıramamıştır. Hatta öyle ki Demokrat Parti iktidardayken ondan yana olan basın bile askeri müdahaleyi yere göğe sığdıramayan yazılar yayınlamıştır. Neredeyse tüm basın 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesini ayakta alkışlamıştır (Tek, 2006:29).

Hürriyet, ihtilali "Türk Ordusu Vazife Başında" sür manşetiyle verirken, yurttan tam bir huzurun hüküm sürdüğünü yazmıştır. Yine dönemin önemli gazetelerinden Cumhuriyet Gazetesi Başyazarı Nadir Nadi, 27 Mayıs'ı bir dönüm noktası olarak değerlendirmiş ve vatandaşı ordunun arkasında durmaya çağırmıştır (Tek, 2006:36).

Yine CHP'nin yayın organı olarak bilinen Ulus Gazetesi'nde yazan Bülent Ecevit "Günaydın" başlıklı yazısında "Karanlık günler sona erdi! Günaydın Türk Milleti! Dün Türkiye'de büyük bir inkılap kökleşti. Bu inkılap vatandaşın şuurunda boy verdi, gençlik kanyla boyandı, ordu ile pekleşti" şeklinde sevincini paylaşmıştır (Tek, 2006:40).

Demokrat Parti iktidarına zaten muhalif olan bu gazetelerin o günlerde atmış olduğu bu başlık ve yazılar bir yana darbeden önce iktidar yanlısı olan gazetelerin darbenin ertesi günü attıkları başlıklar ve darbeyi destekleyen tutumları ileriki yıllarda da çokça tartışılan bir tutum olmuştur. Örneğin Demokrat Parti döneminde iktidarın ateşli savunucularından birisi olan Yeni İstanbul Gazetesi 28 Mayıs'tan itibaren sanki 27 Mayıs'tan önce hiç böyle bir dönem yaşanmamış gibi hareket etmiştir. Bu durumu daha açık görebilmek açısından Yeni İstanbul Gazetesi'nin 26 Mayıs günü attığı manşetiyle, 28 Mayıs'ta atmış olduğu manşeti arasındaki farka bakmak gerekmektedir. Yeni İstanbul Gazetesi, 26 Mayıs 1960'ta "Tahkikat komisyonu vazifesini bitirdi. Büyük tezahüratla karşılandığı Eskişehir'de Başvekil bunu açıkladı." derken, 28 Mayıs'ta "Başkumandan Meclisi Fethetti" ve "Ankaralılar orduyu sevinçle karşıladı" manşetlerini atmıştır (Tek, 2006: 78).

İhtilalden bir gün öncesine kadar Demokrat Parti'yi desteklemiş olan Yeni İstanbul Gazetesi, ihtilalden birgün sonra, isteyerek veya istemeyerek, yeni iktidardan yana tavır sergilemiştir. Dolayısıyla 27 Mayıs askeri müdahalesiyle her görüşten basın için yine, yeni iktidardan yana tavrın sergilendiği bir dönemin başladığını söylemek mümkündür.

Bu yeni dönemde askeri müdahale basın tarafından alkışlarla karşılanırken bir takım beklentilerin de odak noktası olmuştur. Zira Demokrat Parti'nin son döneminde basına yönelik

çok ciddi sansür ve yasaklar uygulanmış ve basın bu sorunlarının bir çözüme kavuşturulması gibi bir beklenti içerisine girmiştir.

27 Mayıs 1960 askeri yönetimi de kendisinden bu yönde beklentilerin olduğunu farkındaydı. Bu nedenle Ankara'ya çağırılmış oldukları bir grup profesörden, izlenmesi gereken politikalar hakkında danışmanlık vermelerini ve yeni anayasa metnini hazırlamalarını istemişlerdir. Kısa bir süre çalıştıktan sonra profesörlerden oluşan bu komite geçici anayasayı hazırlamış ve 38 subaydan oluşan Milli Birlik Komitesi de 12 Haziran 1960'ta kabul etmiştir. Böylece komite siyasi mahkumları serbest bırakmış; basın ve toplanma özgürlüklerini tekrar tanımıştır (Karpat, 2013:193).

27 Mayıs döneminin basına yönelik özgürlükçü yaklaşımı bununla sınırlı kalmamış devam etmiştir. Gazetecilere ispat hakkı tanınmış, onlara özlük haklarını tanıyan bugün de ufak değişikliklerle geçerliliğini koruyan "212 Sayılı Fikir İşçileri Kanunu" yürürlüğe girmiştir. 5680 sayılı basın yasasındaki anti demokratik hükümler kaldırılmıştır. Basın İlan Kurumu kurulmuş ve resmi ilanların adaletli bir biçimde dağıtılması sağlanmıştır ve böylece besleme basın ortadan kaldırılmıştır. 27 Mayıs askeri iktidarı son olarak profesörlerden oluşan heyetin hazırlamış olduğu 1961 Anayasasını kabul etmiş ve basın özgürlüğünü belli sınırlılıkları olmakla birlikte koruma altına almıştır. 1961 Anayasası Türk siyasi tarihinin en liberal anayasası olarak kabul edilmektedir.

Bu anayasada yer alan basına yönelik 7 madde şöyledir:

"Madde 22- Basın hürdür sansür edilemez.

Madde 23- Gazete ve dergi çıkarılması, önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Madde 24- Kitap ve broşür yayımı izne bağlı tutulamaz; sansür edilemez.

Madde 25- Basımevi ve eklentikeri ve basın araçları, suç vasıtası olduğu gerekçesiyle de olsa, zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkoynamaz.

Madde 26- Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişileri elindeki basın dışı haberleşme ve yayın araçlarından faydalanma hakkına sahiptir. Bu faydalanmanın şartları ve usulleri, demokratik esaslara ve hakkaniyet ölçülerine uygun olarak kanunla düzenlenir. Kanun, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlara ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşumunu köstekleyici kayıtlar koyamaz.

Madde 27- Düzeltme ve cevap hakkı ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından karar verilir." (Kabacalı, 1990:192).

Tüm bunların yanı sıra basına haberlere ve okuyucuya ulaşmasını kolaylaştıracak bir takım imtiyazlar tanınmıştır. Bu imtiyazlar vergi indirimi, posta, telefon, telgraf ve teleks ücretlerinde indirim, kağıt ve araçlarda gümrük indirimi, dağıtım gibi hakları içermiştir (Topuz, 2012: 235). 27 Mayıs döneminde basına tanınmış olan bu ayrıcalıkların bir çoğu ilerleyen yıllarda teker teker geri alınmıştır.

27 Mayıs döneminde çıkmış olan ve Türkiye'nin en liberal anayasası olarak kabul edilen 1961 Anayasası'nın en önemli özelliği üniversite hocaları tarafından hazırlanmış olmasıdır. Bu anayasa dönemin hukuk konusunda en önemli hocalarının ortak çalışmasıyla meydana gelmiştir. Bu nedenle ortaya askeri bir iktidardan beklenenden çok daha liberal bir anayasa çıkmıştır. Üniversite hocalarıyla askeri iktidarı bir araya getiren ise Demokrat Parti'nin son döneminde sadece basına karşı değil, kendisine muhalif tüm kesimlere karşı baskıcı bir politika izlemesidir. Üniversite hocaları ve öğrenciler de bu izlenilen sert politikadan payına düşeni almıştır. Türk siyasi tarihinde 28 Nisan Olayları olarak bilinen olaylar bunun en önemli örneğidir. Demokrat Parti o gün üniversite öğrencilerine ve hocalarının protestolarına karşı çok sert önlemler almış ve bu tavrı onlarla aralarındaki tüm iplerin kopmasına neden olmuştur. 27 Mayıs askeri müdahalesinin hemen ardından askeri idare, üniversite hocalarını yanına almış ve böylece Türkiye'nin en liberal olduğu kabul edilen anayasasının altına imzalarını atmıştır.

27 Mayıs döneminde de bir takım sansür uygulamalarına gidilmiştir. Askeri iktidarın, yazılmasından rahatsızlık duyduğu en önemli konu Adnan Menderes ve Demokrat Parti'nin ileri gelen bazı yöneticilerinin idamına kadar giden Yassıada duruşmalarının detaylarıdır. Askeri iktidar bu konuda basına yazılı uyarılarda bulunur ve kendilerinin söylediklerinin dışında en ufak bir yorum yapılmamasını ister. Bu dönemde bu uyarının aksine hareket eden gazete ve gazeteciler hakkında cezai işlemler uygulandığı görülmektedir.

1962'de çıkan Tedbirler Kanunu ise bu iktidar döneminin en otoriter yasası olarak bilinmektedir. Bu kanuna göre; "27 Mayıs 1960 Devrimi"ni söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair ve suretlerle, yersiz, haksız veya gayrimeşru gösterenler veya göstermeye çalışanlar; Yüksek Adalet Divanı'nın aldığı kararları şu veya bu şekilde yayın yoluyla kötülemeye çalışanlar; Mahkumiyetlerinin infazı süresince verilen mülakatları yayınlayanlar; Demokrat Parti'yi övecek yazılar yayınlayanlar; Bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar" (Şahhüseyinoğlu, 2005, s:105-106).

Tedbirler yasasının çıkmasıyla birçok gazeteci hakkında dava açılmış ve cezai işlem uygulanmıştır. Askeri iktidarların hüküm sürdüğü toplumlarda genellikle iktidarlar basına

karşı baskıcı bir tutum sergilerler ve bu yönleriyle otoriter medya kuramının özelliklerini taşırlar. 27 Mayıs 1960'ta Türkiye'de gerçekleşen ilk askeri müdahalenin kurmuş olduğu hükümetin izlediği basın politikası incelendiğinde ise hem liberal hem otoriter medya kuramlarının özelliklerini ihtiva ettiği görülmektedir. 27 Mayıs askeri yönetimi önceleri basına karşı özgürlükçü bir yaklaşım sergilerken zamanla baskıcı bir basın politikasına doğru kaymıştır.

Askeri iktidarın ilk başta liberal bir yaklaşım içerisinde oluşunun temel nedeni, üniversite hocalarından oluşan sivil bir heyetin hükümete danışmanlık etmiş olmasıdır. Türkiye'nin en liberal anayasası olarak kabul edilen 1961 Anayasası bu dönemde yürürlüğe girmiş ve bu yasa ile basın, özgürlükler açısından çok ciddi kazanımlar elde etmiştir. Ancak askeri zihniyetin otoriter tutumu zamanla kendini göstermeye başlamış ve basına dönük baskıcı bir politika izlenmeye başlanmıştır. 1962'de çıkarılan Tedbirler Kanunu bu tutumun en önemli örneğidir (Şahhüseyinoğlu, 2005:105). Askeri iktidarın çıkardığı bu yasa basın özgürlüğünü çok ciddi bir şekilde sınırlandırmıştır. Yasayla o dönem yavaş yavaş tartışılmaya başlanan 27 Mayıs askeri müdahalesini eleştirmek ve sorgulamak yasaklanmıştır.

İktidar, bu yasa ile basını 27 Mayıs iktidarına karşı bir tehdit olarak görmüş sorgusuz sualsiz bir bağlılığı dayatmıştır. İktidar, basını rejime zarar verecek noktalarda sansürleme yetkisini kendisinde bulmuştur. 27 Mayıs dönemi bu yönüyle Otoriter Medya Kuramı'nın özelliklerini taşımıştır. Sonuç olarak yaygın basın açısından 27 Mayıs döneminin ulusal basın ile ilişkileri değerlendirildiğinde hem liberal hem de otoriter medya kuramının özelliklerini barındıran karma bir politikaya sahip olduğunu söylemek mümkündür.

27 Mayıs Döneminde Yerel Basın İktidar İlişkileri: Demokrat Türkiye Gazetesi (Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi)

Çalışmanın bu bölümünde 27 Mayıs döneminin yerel basınla olan ilişkileri Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi örneklemini üzerinden;

1. Haber dilinde temkinli yaklaşım
2. Haber içeriğinin değişmesi (iktidarın yayın organı haline gelmesi)
3. Yerel basının yerel işlevinin zayıflaması, alt başlıkları altında gazete haberleri
4. ve gazetenin sahibi Ömer Okutan ile yapılan derinlemesine görüşmeler söylem analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Demokrat Türkiye Gazetesi'nin (Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi) Tarihi

Bugünkü adı ile Şanlıurfa için Hizmet Gazetesi, 5 Şubat 1959'da Demokrat Türkiye adıyla Şanlıurfa merkezde yayın hayatına başlamıştır. Demokrat Türkiye Gazetesi İsa Okutan tarafından kurulmuş, oğulları Nuri ve Ömer Okutan ile birlikte idare edilmiştir. Gazete yayın hayatına başladığında dört sayfa çıkmış ve pazartesi, perşembe olmak üzere haftada iki gün basılmıştır.

Gazete 1976 yılında, bir kereye mahsus olarak isim değişikliği yapma hakkından faydalanmış ve bugünkü adı olan Şanlıurfa için Hizmet Gazetesi adını almıştır. Aynı yıl daha hızlı teknolojiye sahip makina yatırımı yapıp günlük yayınlanmaya başlamıştır. O günden günümüze kadar Şanlıurfa İçin Hizmet adıyla günlük bağımsız siyasi gazete olarak yayınlanmaya devam etmektedir. Kurulduğu günden bugüne kadar aralıksız olarak yayın hayatını sürdüren bir gazete olma özelliği ile Şanlıurfa'nın en eski gazetesidir.

Gazetede daha çok yerel sorunlar ve olaylar yer almaktadır. Şehrin genel sorunları, gazetenin ilgilendiği temel konudur. Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi bu genel özelliklerinin dışında bir aile gazetesi olma özelliğini taşımaktadır. Kurucusu İsa Okutan, gazeteyi ilk dönem oğulları Nuri ve Ömer Okutan'la birlikte idare etmiş, daha sonraları bir diğer oğlu Halit Okutan da gazetenin muhabirliğini yapmıştır. Halit Okutan daha sonraki yıllarda bir habere giderken kaza geçirmiş ve genç yaşta vefat etmiştir. Halit Okutan Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi'nin tek basın şehididir. Yıllar sonra, İsa Okutan'ın torunları Bülent ve Önder Okutan sorumlu yazı işleri müdürlüğü görevlerini yürütmüştür. Bu görev 2004 yılından bu yana bu çalışmayı gerçekleştiren şahsım tarafından yürütülmektedir.

Gazetenin isminin Demokrat Türkiye olması bir tercih değil zorunluluk olmuştur. Demokrat Parti iktidarı 26 Kasım 1957 tarihinden itibaren gazete kağıdı ithalinin yalnızca devlet elinden yapılmasına karar vermiştir (Girgin, 1997: 37). Böylece kağıt satışı devlet yetkililerinin keyfiyetine bırakılmıştır. Gazetenin sahibi Ömer Okutan bir gazete kurmayı düşündükleri o günlerde, İstanbul'da gazetecilik yapan bir Urfalı gazeteci dostlarının kurulacak gazetenin adının Demokrat Türkiye olması hususunda tavsiyede bulunduğunu ve bu durumun SEKA'dan kağıt alımlarını kolaylaştıracağını söylediğini belirtmiştir. Onlar da bu tavsiyeye uymuş ve gazetenin adını Demokrat Türkiye koymuşlardır. Ancak bu durum bile SEKA'dan kağıt alımını kolaylaştıramamıştır (Ö. Okutan, Kişisel Görüşme, Ekim 10, 2013).

Ömer Okutan'a göre o dönem parayla bile gazete kağıdı alımı o derece güçtür ki, bazen bakanlıklardan yetkili kişileri aracı etmek suretiyle kağıt alımı yapmaya çalışmışlardır. Ona göre, Demokrat Parti döneminde gazete kağıdının tek elden satışı uygulamasının en büyük mağdurları, yerel gazetelerdir. Zira yerel gazeteler yaygın basına göre çok az miktarda

kağıt siparişi verebildiklerinden talepleri de daha geri plana atılırdı. Kaynak kişi, yaşadıkları kağıt eksikliği sıkıntısının bir sonucu olarak gazeteyi az sayıda basmak zorunda kaldıkları veya basamadıkları günlerin varlığından bahsetmiştir (Ö. Okutan, Kişisel Görüşme, Ekim 10, 2013).

Demokrat Türkiye Gazetesi'nin kurulduğu o günler Türkiye'nin ekonomik sıkıntılarla boğuştuğu sıkıntılı günlerdir. Ülkede bir kaos ortamı söz konusudur. Birçok yerde öğrenci olayları yaşanmaktadır. Gazeteciler üzerinde oldukça ciddi baskıların varlığı söz konusudur. Gazetenin üçüncü kuşak temsilcisi Bülent Okutan gazetenin 52. yılını kutlamak üzere yazmış olduğu Yıl 1959 başlıklı yazısında; gazetecilerin sudan sebeplerle tutuklandığı, gazetelerin ticari anlamda hiçbir kar getirmediği ve basın açısından antidemokratik bir çok uygulamanın yaşandığı o günleri basının kara günleri olarak değerlendirmiş ve bu gazetenin böyle bir ortamda neden kurulduğunu hep merak ettiğinden bahsetmiştir (Ö. Okutan, Kişisel Görüşme, Ekim 10, 2013).

Basın özgürlükleri açısından olumsuzlukların yaşandığı bir dönemde neden bir gazete kurduunuz sorusu yöneltilen Ömer Okutan; "Ekonomik bir kaygı içerisinde olmadıkları, Urfa'nın sorunlarını dile getirmek ve çözüm noktasında faydalı olmak amacıyla gazeteyi kurdukları" şeklinde cevap vermiştir. Hatta 1964 yılında bir yan gelir kaynağı elde etmek amacıyla Kurtuluş Matbaası'nı kurduklarını dile getirmiştir. Yerel kamu hizmetlerinin o ilde yaşayan halka duyurulmasını sağlamak ve kamu kuruluşları ile çalışanlarını halk adına denetlemek yerel basının işlevlerindedir. Bu bağlamda Okutan'ın gazetenin kuruluş amacı ile ilgili söyledikleri yerel basının işlevleri ile de örtüşmektedir.

Demokrat Türkiye Gazetesi Haberlerinde 27 Mayıs İktidar İlişkisi

Çalışmanın bu kısmında, Demokrat Türkiye Gazetesi arşivlerinin, askeri iktidarın yönetimi devraldığı 27 Mayıs 1960'tan itibaren geçen bir yıllık zaman diliminin taranmasından elde edilen veriler doğrultusunda gazetenin siyasal iktidarla ilişkisi söylem analizi yöntemi ile otoriter medya kuramı çerçevesinde analiz edilmiştir. Analizde gazetenin sahibi Ömer Okutan ile yapılan kişisel görüşmeden yararlanılmıştır. Gazetenin bir yıllık arşivlerinin taranmasından elde edilen veriler değerlendirildiğinde Demokrat Türkiye Gazetesi'nin askeri müdahaleden sonraki bir yıl içerisindeki yayın içeriklerinde haber dilinde daha temkinli bir yaklaşım izlediği, haber içeriğinin değişerek neredeyse iktidarın yayın organı haline geldiği ve yereli ilgilendiren haberlerin çok azaldığı dolayısıyla yerel işlevinin zayıfladığı görülmüştür. Bu nedenle analiz;

1. Haber dilinde temkinli yaklaşım

2. Haber içeriğinin değişmesi (iktidarın yayın organı haline gelmesi)
3. Yerel basının yerel işlevinin zayıflaması, alt başlıkları altında aktarılmıştır.

Haber Dilinde Temkinli Yaklaşım

Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi müdahaleyi " Sayın Orgeneral Cemal Gürsel'in Başkanlığında Hükümet Teşkil Edildi" manşetiyle vermiş ve alt başlıkta "Ankara Radyosunun Bildirdiğine göre Kabine aşağıdaki zatlardan teşkil edilmiştir" şeklinde aktarmıştır. Haberin içeriğinde ise kabinenin kimlerden oluştuğunu ve hangi görevleri aldığını belirten bir isim listesi yer almıştır (Demokrat Türkiye Gazetesi, 30.5.1960).

Tüm ülkenin kaderini etkileyecek olan böylesine önemli bir durumu duyuran haberin içeriğinde sadece kabine üyelerinden bahsedilmiş olması ve hiç bir yorumda bulunulmamış olması elbetteki bir şaşkınlığın göstergesidir. Sonuçta askeri bir müdahale söz konusudur ve haber dili konusunda temkinli olmakta yarar görülmüştür.

Gazetenin aynı sayısında birinci sayfanın sağ alt köşesinde Urfa Garnizon Komutanlığı'nın sıkıyönetim ile ilgili tebliği yayınlanmıştır. Gazetede olduğu gibi aktarılan tebliğ şöyledir;

"Urfa Garnizon Komutanlığı'nın 11 No'lu tebliği

1- Sayın Urfa halkının vatandaşlara karşı gösterdikleri mutlak itaat ve hadiseleri şayani takdir bir olgunlukla karşılımları üzerine sokağa çıkma yasası gece saat 24:00'dan sabah saat 03:30'a kadar kısaltılmıştır.

2- Sazlar daha önce olduğu gibi saat 23:00'a kadar çalışabilir.

3- Sazlarda ve lokantalarda içki vermek serbesttir.

4- Vilayet ve garnizon kumandanlığında bir Basın Bürosu kurulmuştur. Hergün saat 16:00'da gazeteciler kabul edilecekler ve sualleri cevaplandırılacaktır.

5- Vatandaşların birbirlerine her türlü siyasi hislerden uzak kardeş gibi muamele etmeleri herhangi bir taşkınlık yapmamalarını rica ederim."

CELAL ERİKAN

Tuğgeneral Urfa Valisi ve Garnizon K.

(Demokrat Türkiye Gazetesi, 30.05.1960)

Tebliğde yer alan dördüncü maddeye göre asker, yerel basını ya gerçekten önemsemiş ya da önemsiyormuş gibi görünmeye çalışmıştır. Vilayet ve garnizon komutanlığında basınla diyalogu sağlayacak olan basın büroları kurulmuştur. Böylece askerle basın arasında doğrudan bir diyalog kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. Yerelde asker ve basın arasında kurulan doğrudan diyalogla aslında askerin istemediği türden haberlerin yapılmasının da

önüne geçilmek istenmiştir. Şanlıurfa'da askeri iktidarın en üst düzey yetkilisi, yerel basına kendilerine soru sorma hakkını vermiştir.

Yerel idarenin bu tutumu ilk bakışta Şanlıurfa Basını'na karşı izlenecek politika hakkında olumlu bir fikir veriyor gibi görünmektedir. Ancak haber gazetede adeta kurumun yayın organıymışçasına olduğu gibi servis edilmiştir. Bu durum ise basının askeri iktidarın takındığı olumlu yaklaşımın samimiyetinden şüphesi olduğunun göstergesidir.

Basına şehirde yapılacak diğer işlerle ilgili çeşitli bilgilerin verildiği bu basın toplantısında, Erikan'ın basın özgürlüğü üzerine söyledikleri basınla ilişkilerinin nasıl olacağını göstermesi bakımından çok önemlidir. Yapılan basın toplantısında Erikan bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir;

"Bugün gazetecileri davet etmiş bulunuyorum, gazeteciler ben çağırmadan da hergün istedikleri saatte gelebilirler ve memleket işleri hakkında malumat isteyebilirler.

Ben şuna katıyen inanıyorum ki kapısını basın mensuplarına kapalı tutan ve onlardan hakikati gizleyen bir idare muvaffak olamaz. Fikir hürriyetinden kalem hürriyetinden yoksun olan bir millet çağdaş medeni milletlerin refah ve saadet seviyesine yükselemez."

Matbuat hürdür, serbesttir ancak maksatlı neşriyattan ictinab edilmek şartıyla!"(Demokrat Türkiye Gazetesi, 2.6.1960).

Erikan bu sözleriyle basının ancak maksadı aşmamak kaydıyla hür olduğunu dile getirmiştir. Bir haberde maksadın kime ve neye göre aşılabacağı çok bilinmeyenli bir denklem gibidir. Bunun sınırlarını belirleyen bir kriterin olmayışı basının oldukça temkinli davranmasını gerektirir. Aksi halde çok ciddi cezai yaptırımları kabul etmiş olurlar. İktidarların basına yönelik bu tür davranış ve yaklaşımları otoriter medya kuramının özelliklerini taşımaktadır.

Otoriter medya kuramına göre basın otoriteye karşı çıkmamalıdır ve gerek görülen durumlarda sansür edilebilir. Askeri müdahaleden birkaç gün sonra Urfa Valisi ve Garnizon Komutanı Celal Erikan'ın düzenlemiş olduğu basın toplantısında sarfettiği sözler basın özgürlüğüne bakış açısını göstermesi bakımından çok önemlidir. Celal Erikan bu toplantıda basın özgürdür ama maksadı aşmamak şartıyla diyerek aslında basına çok ciddi bir sansür getirmiştir. Burada kullanılan basının maksadı aşmamak kaydıyla özgür olduğu söylemi otoriter medya kuramının siyasi erkin politikalarına karşı çıkmanın veya saldırmanın cezai işlemi meşru kılacağı özelliği ile örtüşmektedir. Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet)

Gazetesi mesajı almış ve bundan sonra haber dili konusunda temkinli yaklaşarak basın bültenlerini dokunmadan olduğu gibi yayınlamıştır.

Gazetenin İçeriğinin Değişerek İktidarın Yayın Organı Haline Gelmesi

Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi'nde Celal Erikan'ın basın toplantısının manşetten yayınladığı gazetede önemli bir haber yer almıştır. Gazetenin sahibi İsa Okutan'ın Silahlı Kuvvetler Başkumandanı Orgeneral Cemal Gürsel'e çekmiş olduğu telgraf gazetenin ilk sayfasından tam metin olarak okuyucuyla şöyle paylaşılmıştır;

"Sayın Orgeneral Cemal Gürsel Silahlı Kuvvetler Başkumandanı ve Milli Birlik Komitesi Başkanı (ANKARA)

"Bu iyi niyet, makul ve pek tabii kararlarımız daha şimdiden imanla karşılanarak milletimize müstakbel büyük ümitlerin coşkun sevincini ilham ve telkin etmiştir.

Biz gazetecilere basın hürriyetini iade ettiğinizden dolayı seviniyoruz.

Zati alilerinize bağlılık ve sevgilerimizi saygılarımızla arz ederiz.

DEMOKRAT TÜRKİYE Gazetesi Mensupları adına

Sahibi: İSA OKUTAN (Demokrat Türkiye Gazetesi, 2/6/1960, Şanlıurfa).

İsa Okutan'ın Orgeneral Cemal Gürsel'e göndermiş olduğu bu telgrafta özellikle basın hürriyeti konusunda söylemiş oldukları Demokrat Parti döneminde basın özgürlükleri açısından yaşanan sorunların yerelde de hissedildiğini göstermektedir. Tıpkı yaygın basında olduğu gibi yerel basında da özgürlükler anlamında beklentiler vardır.

Ancak Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi'nin arşivleri incelendiğinde beklentilerine karşılık bulamadığı ve uzun bir müddet haber içeriğinin değiştiği neredeyse iktidarın yayın organı gibi davrandığı görülmüştür.

Gazetede o günlerde kullanılan haber başlıklardan bazıları şöyle olmuştur;

-Şehrimizde Hazineye Bağışlar Devam Ediyor (Demokrat Türkiye, 27.6.1960)

-Yargıtay birinci Başkanının Orgeneral CEMAL GÜRSEL'e Cevabı (Demokrat Türkiye Gazetesi, 30.6.1960)

-Orgeneral Cemal Gürsel'in Cezayir Hakkında Demeci (Demokrat Türkiye Gazetesi, 4.7.1960)

-İnkılabın Parolası Çalışmak (Demokrat Türkiye Gazetesi, 7.7.1960)

-Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in Bakanlıklara Bir Tamimi (Demokrat Türkiye, 7.7.1960)

-27 Mayıs İsimli Bir Sigara Çıkıyor (Demokrat Türkiye, 18.7.1960)

Gazetenin bu yayın politikasını siyasal erkin resmi politikalarına destek olmak şeklinde yorumlamak mümkündür. Zira otoriter medya kuramı siyasal erkin politikalarından sapmayı da cezai bir sorumluluk olarak kabul eder. Ülkenin içinde bulunduğu ağır siyasi atmosfer içerisinde gazete belli ki otoriteden yana bir yayın çizgisi izlemeyi uygun bulmuştur.

1960'ta gazetenin idare müdürlüğünü yapan Ömer Okutan'a göre; Askeri müdahalenin yapıldığı günlerde, ülke genelinde sıkı yönetim söz konusudur ve çok ağır bir siyasi atmosfer vardır. Demokrat Partili birçok kişi göz altına alınmış ve hapse atılmıştır. Asker olan idarecilerin yetkileri sınırsızdır. İstedikleri an istedikleri kişiyi cezaevine atabilir ve karşılığında başvurabileceğiniz başka hiçbir kurum yoktur. Ortada asker dışında bir adalet sistemi mevcut değildir. Bu nedenle ne basın açısından, ne de halk açısından henüz bir özgürlük ortamından bahsetmek söz konusu değildir. Haberler yapılırken de tüm bu siyasi şartlar göz önünde bulundurulmuştur (Ö. Okutan, Kişisel Görüşme, Ekim 10, 2013).

Yerel Basının Yerel İşlevinin Zayıflaması

Demokrat Türkiye Gazetesi yerel bir gazetedir. Bir yerel gazetenin işlevleri arasında yayınlandığı mahalde yönetim tarafından yapılan kamu hizmetlerini halka duyurmak ve halk adına bu hizmetlerin denetimini yapmak da vardır. Ancak 27 Mayıs Askeri Müdahalesi gerçekleşikten sonra Demokrat Türkiye Gazetesi uzun bir süre bu işlevini yerine getirememiştir. Yayınladığı haberlerle askeri iktidara bağlı bir yayın organı gibi hareket etmiştir.

1960 yılının son aylarında şehirdeki aksaklıklar katlanılmaz hale gelmiştir. Neredeyse günün yarısında elektrikler kesilmekte sular akmamaktadır. Yol yapım çalışmaları istenilen şekilde devam etmemektedir. Şehir halkı bu durumdan son derece rahatsızdır. Demokrat Türkiye Gazetesi artık bu tür haberlere müstear (takma) isimlerle yayınlamış olduğu yazılarla yer vermeye başlamıştır.

27 Ekim'de Arada Bir köşesinde Dost müstear ismiyle bir yazı yayınlanmıştır. Yazıda şu ifadeler yer verilmiştir;

"BELEDİYEDEN İSTEKLERİMİZ

Bazı okuyucularımız şu hususları sormaktadırlar. Biz de belediyeden rica ederek soralım.

-Kapalı otobüs durakları yapılmayacak mı?

-Buğday pazarı (ARASA) şehir içine belediyenin seçeceği yere geçecek mi, yoksa zorluk çekmeketeyiz.

-Sinemaların halihazırdaki durumu, yani seansları aynı olmadığı ve bazı sinemalarda belediye zabıtasının pasif kaldığını, gürültü ve sigara dumanından film seyredemiyoruz.

-Sarayönünden Karameydanı camisine kadar olan yerin yarısı asfalt yarısı ise halen topraktır. Bu toprak yer yapılmayacak mı?

Yalnız unutmamak lazım, her işi belediyeye yüklemek doğru olmaz. Bizlerde elbirliğiyle çalışmalıyız." (Dost, Demokrat Türkiye Gazetesi, 27.10.1960).

Gazetede yayınlanmış Belediyeden İsteklerimiz başlıklı yazıda Belediye'ye şehrin eksiklikleri konusunda sorular yöneltilmiştir. Belediye ile ters düşmekten de çekinildiği için soruları vatandaşın dilinden yazarak korunmaya çalışılmıştır. Ayrıca yazının sonunda kendilerine de bir takım sorumluluklar yükleyerek iktidar da hoş tutulmaya çalışılmıştır. Yazının hem müstear isimle yayınlanması hem kullandığı dil değerlendirildiğinde hissedilen ciddi bir baskının var olduğunu söylemek mümkündür. Aksi bir durumda yazar adını yayıncılar ve Belediye'nin yapmakla yükümlü olduğu işleri üstlenmek zorunda kalmazdı.

Askeri müdahaleden 15 gün sonra görevi sivillere bırakan 27 Mayıs Askeri Yönetimi, yerel yönetimlere tekrar askerleri atamaya başlamıştır. Bu konuyla ilgili Demokrat Türkiye Gazetesi'nde ilk haber 22 Eylül 1960'ta yayınlanmıştır. Habere göre ordunun gençleştirilmesi sırasında emekliye ayrılan generallerden üçü, çeşitli illere vali olarak atanmıştır. Bu atamalar devam etmiş ve sonunda Urfa'ya da emekli bir asker, vali olarak atanmıştır.

Alaattin Kırıl Gaziantep Jandarma Sınır Tuğay Komutanlığı'ndan emekli olan bir Tuğgeneraldir ve Şanlıurfa'ya vali olarak tayin edilmiştir. Kırıl'ın Şanlıurfa'da göreve başladığı 6 Şubat 1961 tarihinden sonra şehirde tam olarak baskıcı bir askeri iktidar yaklaşımı hüküm sürmeye başlamıştır.

Gazetenin sahibi Ömer Okutan'a göre Şanlıurfa'ya vali olarak atanan Alaattin Kırıl tam bir askerdir ve oldukça sert bir mizaca sahiptir. Emekli olmasına rağmen halen bir asker gibi davranmakta, kendisine de vali değil, paşam diye hitap edilmesini istemektedir. O dönem gazetede yine takma isimlerle yazılar yayınlanmaktadır. Okutan'a göre o günlerde kimse askeri iktidarı doğrudan karşısına almak istemediğinden müstear isimlerle yazılar yayınlamışlardır. Ancak bu yolla şehrin idaresinde yaşanan sıkıntıları dile getirebilme şansına sahip olmuşlardır. Özellikle Alaattin Kırıl'ın Valiliği döneminde gazete olarak sözlü bir biçimde çok baskıya uğradıklarını belirten kaynak kişi; O dönem gazetede Hakkı Savunan ve Dilek Söyler takma adıyla eleştirel yazılar yayınlayan Yaşar İzgördü'nün Vali'yle bu sebeple çok defa karşı karşıya geldiğini belirtmiştir (Ö.Okutan, Kişisel Görüşme, Ekim 10, 2013).

Sonuç

27 Mayıs dönemi, 1961 Anayasası ile basın özgürlüğünü koruma altına almış olan ve bir askeri iktidardan beklenmeyecek kadar liberal bir dönemdir. Basın özgürlükleri açısından çok olumlu uygulamalar bu dönemde hayata geçirilmiştir. Türkiye'de en çok gazete ve derginin yayınlandığı dönem olarak kabul edilmektedir. 27 Mayıs döneminin yaygın basına yönelik uygulamaları incelendiğinde, liberal yönünün baskın olduğunu söylemek mümkündür. Ancak Şanlıurfa'da yayın yapan Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi üzerinden yürütülen bu araştırmada; 27 Mayıs döneminin yerel basın ile ilişkilerinin otoriter medya kuramının özellikleri çerçevesinde şekillendiği görülmüştür.

Askeri müdahaleden sonra gazetede uzun bir zaman, sadece Orgeneral Cemal Gürsel'in veya Şanlıurfa Tugay Komutanı Celal Erikan'ın açıklamaları yer almış, neredeyse askeriye'nin resmi bir yayın organı gibi yayın yapılabiliştir. Gazete sayfalarında yerelin sorunları hakkında en ufak bir habere yer verilmemiştir. Askeri yönetimi rahatsız eden haberler yazılı olmasa da sözlü olarak sıkça uyarı almıştır.

Gazetede askeri yönetimin yerel bazda yaptığı uygulamaları eleştiren yazılar ancak müstear(takma) isimlerle yayımlanabilmiştir. Bir gazetede gerçek isim yerine müstear isimle yazı yazmak doğrudan hedef olmamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu yöntem, yerel gazetelerde günümüzde de zaman zaman kullanılmakla birlikte, Demokrat Türkiye (Şanlıurfa İçin Hizmet) Gazetesi'nin o günlerde, özellikle yerel yönetimi eleştiren tüm yazılarda bu yolu seçmesi, alenen olmasa da perde arkasında hissedilen çok ciddi bir baskının göstergesidir. Sonuç olarak basın özgürlükleri açısından makro ölçekte liberal özellikleri ile bilinen 27 Mayıs döneminin yerel basın açısından incelendiğinde otoriter bir basın rejiminin izlendiğini söylemek mümkün olmuştur.

Kaynaklar

- Arıkan, A. (1999). 1957-1961 Dönemi Türkiye'de Basının Durumu ve Basın İktidar İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı. Ankara.
- Demir, V. (2007). Türkiye'de Medya Siyaset İlişkisi. İstanbul: Beta Basım.
- Demokrat Türkiye Gazetesi (1960, Mayıs 30). "Sayın Orgeneral Cemal Gürsel'in Başkanlığında Hükümet Teşkil Edildi", 121, 1.
- Demokrat Türkiye Gazetesi (1960, Mayıs 30). "Urfa Garnizon Komutanlığının 11 No'lu Tebliği", 121,1.
- Demokrat Türkiye Gazetesi (1960, Haziran 2). "Urfa Askeri Valisi ve Garnizon Kumandanı

- Tuğgeneral Sayın Celal Erikan'ın 30/ 5/ 1960 gününde Basın Toplantısındaki Beyanatı”, 122, 1.
- Demokrat Türkiye Gazetesi (1960, Aralık 15). “Sayın Valimiz Nejdet Yalçın, Basın Toplantısında Belediye Hakkında Gazetecilere İzahat Verdi”, 178, 1.
- Dost. (1960, Ekim 24). Belediyemizin Dikkat Nazarına. Demokrat Türkiye Gazetesi, 163, 1.
- Dost. (1960, Ekim 27). Belediyeden İsteklerimiz. Demokrat Türkiye Gazetesi, 160,1.
- Gezgin, S. (1998). Yerel Basın ve Değerlendirme Ölçütleri. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 7, 5-14.
- Gezgin, S. (Ed.). (2007). Türkiye'de Yerel Basın. İstanbul : İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Gezgin, S. (2007) Türkiye’de Yerel Basın. Gezgin, S. (Ed). Türkiye’de Yerel Basın içinde (ss: 179-196). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Girgin, A. (1997). Türkiye’deki Yerel Basının Gelişmesi. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Girgin, A. (2009). Türkiye'de Yerel Basın. İstanbul: Der Yayınevi
- Gürel, N. (2001). Yerel Televizyon ve Gazetelerde Yayıncılığın Ortak ve Farklı Yanları.Yerel Basın Eğitim Seminerleri Dizisi: 22 içinde (ss:139-150). İstanbul: Konrad Adenauer Vakfı.
- Gürel, N. (2004). Şu Bizim Medya. İstanbul: Bas-Haş
- Gürel, N. (2007). Yerel Basının İşlevi ve Demokrasilerde Önemi. Gezgin, S. (Ed). Türkiye’de Yerel Basın içinde (ss: 171-175). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Işık, M. (2012). Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Yayınevi.
- İnuğur, M. N. (1992). Türk Basın Tarihi. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- İnuğur, M.N. (2005). Basın ve Yayın Tarihi. İstanbul: Der Yayınları.
- Kabacalı, A. (1990). Başlangıçtan Günümüze Türkiye’de Basın Sansürü. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Kaya, A.R. (1985). Kitle İletişim Sistemleri. Ankara: Teori Yayınları.
- Koloğlu, O. (2013). Osmanlı’dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- McQuail, D. (1994). Kitle İletişim Kuramı (Giriş). Çev. Ahmet Haluk Yüksel, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Okutan, İ. (1960, Mayıs 30). Sayın Başvekilimize Çekilen Telgraf. Demokrat Türkiye Gazetesi, 121,1.

- Okutan, İ. (1960, Haziran 16). Düzen Ve İstikrar. Demokrat Türkiye Gazetesi, 125, 1.
- Onan, L. (1960, Aralık 1). Ey Belediye. Demokrat Türkiye Gazetesi, 174, 3.
- Öncel, M.C. (1960, Haziran 9). Milli Selamet ve Refah Uğruna. Demokrat Türkiye Gazetesi, 123,1.
- Öncel, M. C. (1960, Haziran 16). Onbeş Günlük Askeri İdare. Demokrat Türkiye Gazetesi, 125, 1.
- Özgen, M. (1998). Gazetecinin Etik Kimliği. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Özgen, M. (2005). Osmanlı'dan Günümüze Yazılı Basın ve Siyaset İlişkisi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 23, 13-21.
- Öztürk, O. (2007). Demokrat Parti Dönemi Basın Rejimi ve Zafer Gazetesi (1957-1960) Ulus Gazetesi ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı. Ankara.
- Siebert, S.F., Peterson, T., Schramm, W. (1963). The Four Theories of The Press. Urbana: University of Illinois Press.
- Şahhüseyinoğlu, H.N. (2005). Dünden Bugüne Düşünceye ve Basına Sansür. Ankara: Paragraf Yayınları.
- Tek, H. (2006). Darbeler ve Türk Basını. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Topuz, H. (2012). II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Tokmak, M. (2007). Basın İktidar İlişkileri Çerçevesinde Demokrat Parti ve Ankara Radyosu. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Tokmakçioğlu, E. (2011). Türk Basın Tarihi. Ankara:İsim Yayınları.
- Ünal, Ş. (1996). Yerel Basının Sorunları. Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, II (12), 1068-1072.
- Vural, A.H. (1996). Yerel Kamuoyunun Kitle iletişim Aracı Olarak Yerel Basın. Yeni Dergisi Medya Özel Sayısı, II (12), 1053-1067.
- Vural, M.A. (2007). İşlev, Önem ve Misyonlarıyla Yerel Basın ve Eskişehir Örnekleminde Elde Edilen Bulgular. Suat Gezgin (Ed). Türkiye'de Yerel Basın İçinde (ss: 337-356). İstanbul: . İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.